

Dia's

Als ik aan Tom Berk terugdenk dan schieten mij meteen enkele dia's – herinneringsbeelden – te binnen. Zo zag ik Tom aan het werk in een tweedaagse 'precongres'-leergroep voorafgaande aan een internationaal groepstherapiecongres in Kopenhagen. De groep bestond uit acht deelnemers, ervaren groepstherapeuten met zeer uiteenlopende nationaliteiten. Emotionele verhalen over hun verwaarlozende ouders en ander leed vlogen meteen vanaf de start over tafel. Typerend en leerzaam vond ik zijn werkwijze daarbij. Diepzinnig peinzend, lange stiltes tolererend, vriendelijke betrokkenheid tonend, spaarzame en daardoor rake reflecties gevend op groepstherapie-niveau en op zijn tijd humoristisch. Hij wist een veilige groepssfeer te creëren waarbinnen emotionele, verdiepende processen zich konden ontplooiën. Enkele jaren later maakte ik hem mee als docent in een van de eerste opleidingscursussen van de NVGP voor aanstaande supervisors. Toen ik de beurt had om een audio in te brengen van een groepszitting uit mijn werksetting, dacht ik dat ik een geweldige zitting met goede interventies te berde zou brengen. De band ging aan en na tien minuten was Berks commentaar een wijze les: 'Ik hoor alleen maar de therapeuten aan het woord. Waar blijven die groepsleden?'

Berk omschreef zich weleens als een monnik wanneer hij weer bezig was om een van zijn vele boeken te schrijven. Zo was hij een actieve mederedacteur van het zeer omvangrijke *Handboek Groepstherapie* dat rond 2004 werd voltooid.

Wijlen professor Wim Trijsberg doopte in juni 2005 Berks bekendste werk tijdens een kleine receptie en signeersessie voor collega's bij uitgeverij De Tijdstroom. Zijn *Leerboek Groepspsychotherapie* verscheen in 2005, een jaar na zijn *Handboek korte dynamische groepstherapie*, en werd het standaardwerk in de NVGP-opleidingen voor groepstherapie. Tom wist in zijn leerboek de psychoanalytische concepten en verklaringsmodellen op knappe wijze te vertalen naar de beginselen, processen en interventies van de groepspsychotherapie.

Vlak voor zijn vertrek naar Frankrijk meldde hij dat hij zijn vele boeken uit zijn omvangrijke bibliotheek in Amsterdam nog kon verkopen. Maar dankzij internet en de pakketpost was zijn bibliotheek in St. Félix de l'Héras al weer snel aangevuld met honderden boeken. Hij bleef schrijven, vroeg collega's via e-mails om op zijn concepten te reageren en publiceerde in eigen beheer meerdere boeken, zoals *Toen en nu, een bruikbaar verleden*; *De ontwikkeling van de groepspsychotherapie*; een compleet overzicht van de rijke geschiedenis van groepstherapie.

Eén contact dat ik met hem had betref een correspondentie over een gezamenlijk te schrijven verhaal voor het blad *Groepen* over de omvangrijke richtlijnen van de American Group Therapy Association. Tom brak nog eens een lans voor de essentie van ons vak, de groepsdynamiek: ‘Ik wees er vorig jaar in mijn lustrumbijdrage (2007) op dat al in de jaren veertig en vijftig in de VS bekende groepstherapeuten zoals Scheidlinger, Glatzer, Tuttmann, Ormont, Stein, Horwitz, Fried, Day, Kadis, Grotjahn en Kernberg het vanzelfsprekend vonden dat groepsdynamiek een grote rol speelt in de groepspsychotherapie. Later verscheen er een aantal boeken met studies die laten zien dat groepsdynamiek door de hele geschiedenis van de groepstherapie heen een belangrijke rol speelde. Natuurlijk zijn er nog altijd enige diehards die menen dat je individueel psychoanalytisch dient te werken in de groepspsychotherapie, maar dat is al heel lang een kleine minderheid.’

Desondanks vond Berk alleen de benaming groepsdynamisch op zich niet veelzeggend en pas zin hebben als men een therapiegroep beschouwt als veranderingsmiddel en daarbij aandacht besteedt aan drie componenten: (1) aan individuele psychodynamische componenten, (2) aan interpersoonlijke dynamische componenten en (3) aan dynamische componenten van de therapiegroep-als-

geheel. Deze drie componenten in therapiegroepen functioneren als een geheel. Daarbij is het de taak van de groepstherapeut om deze drie componenten te integreren tot een coherent, fluïde en complementair psychodynamisch proces.

Berks heengaan is groot verlies van een nationaal gewaardeerde schrijver, inspirator, leermeester en pleitbezorger van groepsdynamische groepspsychotherapie.

Hans Snijders